

УДК 338.27+336.61+336.63+336.64

Кравець Р.А.

*аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕАЛЬНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Фінансове прогнозування є важливою складовою системи інформаційного забезпечення процесів управління реальним сектором економіки України. Розвиток та вдосконалення механізмів фінансового прогнозування та практики їх застосування є важливою передумовою прийняття виважених управлінських рішень. Перспективним напрямом вдосконалення практики застосування фінансового прогнозування в умовах національної економіки є розвиток спеціалізованих інститутів фінансового прогнозування.

Ключові слова: фінансове прогнозування, реальний сектор економіки, інститути фінансового прогнозування, інформаційне забезпечення, управлінські рішення.

Кравець Р.А. ФИНАНСОВОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ В СИСТЕМЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ РЕАЛЬНЫМ СЕКТОРОМ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Финансовое прогнозирование является важной составляющей системы информационного обеспечения процессов управления реальным сектором экономики Украины. Развитие и совершенствование механизмов финансового прогнозирования и практики их применения является важной предпосылкой принятия взвешенных управленческих решений. Перспективным направлением совершенствования практики применения финансового прогнозирования в условиях национальной экономики является развитие специализированных институтов финансового прогнозирования.

Ключевые слова: финансовое прогнозирование, реальный сектор экономики, институты финансового прогнозирования, информационное обеспечение, управленческие решения.

Kravets R.A. FINANCIAL FORECASTING IN SYSTEM OF INFORMATION SUPPORTING OF REAL ECONOMY MANAGEMENT IN UKRAINE AND AREAS OF IT'S IMPROVEMENT

Financial forecasting is an important part of system of information supporting of real economy management in Ukraine. Development and improvement of mechanisms of financial forecasting and practice their using is an important prerequisite of balanced decision-making. Perspective direction of improving the practice of financial forecasting in terms of the national economy is the development of specialized financial forecasting institutions.

Keywords: financial forecasting, real economy, financial forecasting institutes, information, management decisions.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України є одним із ключових завдань органів державного управління, від якості виконання якого залежить добробут населення та безпосередньо стабільність функціонування держави. Особливо важливим є стимулювання позитивних тенденцій в реальному секторі економіки, який виступає фундаментальною основою всієї економіки. Управління реальним сектором економіки України характеризується значним обсягом недоліків та проблем, що яскраво відображається низькими результативними показниками. Одним із ключових недоліків управління реальним сектором національної економіки є низький рівень адаптації економічних процесів до перспективних економічних тенденцій, що пов'язано із відсутністю систем забезпечення якісною прогнозною інформацією процесів управління, зокрема, у сфері фінансів. У зв'язку з цим удосконалення механізмів фінансового прогнозування, методик їхнього застосування та сфери застосування сформованих прогнозів є важливою передумовою підвищення якості управління реальним сектором економіки України.

Підвищення якості застосування механізмів фінансового прогнозування та вироблення нових підходів щодо прогнозування можливе шляхом акумуляції наявних знань та ресурсів сфери фінансового прогнозування у спеціалізованих господарських системах, одним із ключових напрямів діяльності яких повинне бути надання послуг фінансового прогнозування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням можливостей застосування фінансового прогнозування в управлінні економічними процесами займалась значна кількість науковців, зокрема,

Н.Б. Писар [1], О.М. Гострик [2], А.В. Головач [3], Н.Б. Ярошевич [4], Б.Ф. Усач [5], В.О. Кулявець [6], І.О. Петренко [7], Н.Г. Слободян [8], С.А. Гапак [9], Т.М. Тігова [10], проте проблема його використання в системі інформаційного забезпечення управління реальним сектором економіки України практично не висвітлена.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Вивчення можливостей фінансового прогнозування як джерела управлінської інформації та дослідження перспективних напрямів підвищення якості управління реальним сектором економіки України шляхом розвитку інститутів фінансового прогнозування, на різних рівнях економічного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реальний сектор є фундаментальною складовою економіки України, від стабільності та ефективності функціонування якого залежать можливості розвитку усієї економіки держави. Особливістю реального сектору є нестабільні циклічні фінансові потоки, що пов'язано із специфікою виробничо-комерційної діяльності. Так, частина галузей реального сектору характеризується часовою циклічністю виробництва продукції, а частина – циклічністю попиту на їхню продукцію, у зв'язку з чим формуються розриви вхідних та вихідних фінансових потоків, як наслідок, можливий дефіцит фінансових ресурсів. Ефективне збалансування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання є об'єктивною необхідністю, яка визначає їхню можливість стабільно функціонувати та розвиватись. При цьому на шляху якісного фінансового управління в реальному секторі економіки постає значний обсяг проблем (рис. 1).

Рис. 1. Ключові проблеми реального сектору економіки України у сфері управління фінансовою діяльністю

Зазначені проблеми управління фінансовою діяльністю в реальному секторі економіки негативно впливають на його продуктивність та здатність стабільно розвиватись. Так, неефективне управління суб'єктами реального сектору економіки України на мікроекономічному рівні поєднується з відсутністю ефективної державної підтримки на макроекономічному рівні, у зв'язку з чим наявні в національній економіці незначні фінансові ресурси розподіляються та використовуються неефективно, що призводить до розвитку негативних тенденцій та завдає шкоди загальній економічній ситуації. Налагодження якісного управління на мікро- та макроекономічному рівнях дозволить оптимально розподілити фінансові ресурси та реалізувати наявний потенціал. Необхідно розуміти, що важливим факто-

ром підвищення ефективності управлінських процесів є підвищення якості аналізованої в процесі прийняття рішень інформації, зокрема, і прогнозової. З огляду на це, суттєвим недоліком національної економічної системи в цілому та реального сектору зокрема є відсутність інформаційних джерел, здатних якісно забезпечувати управлінський апарат необхідною прогнозовою інформацією у сфері фінансів. При цьому адаптація реального сектору національної економіки до ймовірних змін економічних тенденцій є одним із основних завдань органів державного управління та безпосередньо суб'єктів реального сектору економіки, оскільки, з одного боку, це дозволить забезпечити внутрішню стійкість економіки України, а з іншого – суб'єкти реального сектору зможуть залишатись актуальними в динамічному суспільно-економічному середовищі. У зв'язку з цим розробка та використання управлінським апаратом якісних фінансових прогнозів є важливою передумовою зростання економіки держави.

Можливості окремих механізмів фінансового прогнозування розглянемо на прикладі підприємства ПАТ «Мотор Січ», використавши його звітність за період 2003–2013 рр. З метою аналізу фінансового стану ПАТ «Мотор Січ» дослідимо особливості структури балансу компанії, результативних показни-

Таблиця 1

Окремі показники фінансової звітності ПАТ «Мотор Січ», тис. грн.

Рік	Необоротні активи (в т. ч. IV розділ активу балансу)	Запаси	Грошові кошти та їх еквіваленти	Оборотні активи (в т. ч. III розділ активу балансу)	Власний капітал (в т. ч. I і II розділи пасиву балансу)	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові кредити банків	Поточні зобов'язання	Баланс
2003	918 632	615 029	55 759	928 954	1 255 833	43 460	134 849	548 293	1 847 586
2004	989 038	668 964	65 337	935 125	1 306 627	39 538	204 064	577 998	1 924 163
2005	1 029 989	707 525	73 528	1 027 361	1 356 119	55 677	283 060	645 554	2 057 350
2006	1 047 283	829 644	97 269	1 221 752	1 398 150	57 649	321 982	813 236	2 269 035
2007	1 167 575	1 149 774	187 082	1 757 404	1 803 847	102 912	357 838	1 018 220	2 924 979
2008	1 238 883	1 513 866	162 911	2 298 431	1 807 444	125 766	589 121	1 604 104	3 537 314
2009	1 407 698	1 585 229	292 360	2 815 393	2 566 677	206 145	538 687	1 450 269	4 223 091
2010	1 881 713	2 243 511	512 230	4 260 190	3 792 069	265 896	401 533	2 083 938	6 141 903
2011	3 912 944	3 372 050	451 087	5 544 881	6 683 944	297 815	300 327	2 445 871	9 457 825
2012	4 427 896	4 667 809	900 880	7 284 313	8 623 883	491 740	452 311	2 596 586	11 712 209
2013	4 894 121	5 490 263	1 373 138	8 301 989	10 303 939	348 293	440 015	2 543 878	13 196 110

Сформовано автором на основі [11]

Таблиця 2

Коефіцієнти фінансової стабільності ПАТ «Мотор Січ», 2003–2013 рр.

Показник \ Рік	Норм.	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,68	0,68	0,66	0,62	0,62	0,51	0,61	0,62	0,71	0,74	0,78
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	2,12	2,12	1,93	1,61	1,61	1,04	1,55	1,61	2,44	2,79	3,56
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85-0,9	0,70	0,70	0,69	0,64	0,65	0,55	0,66	0,66	0,74	0,78	0,81
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	< 0,5	0,32	0,32	0,34	0,38	0,38	0,49	0,39	0,38	0,29	0,26	0,22

Сформовано автором на основі [4]-[11]

ків та спрогнозуємо їхні перспективні тенденції. В таблиці 1 наведено вихідну інформацію, яку використовуємо в процесі прогнозування.

Наведена в таблиці 1 інформація виражає результати діяльності підприємства ПАТ «Мотор Січ» в абсолютних показниках, що є зручним для визначення обсягів наявних ресурсів чи зобов'язань, проте приховує особливості структурних змін та ризиків стабільності функціонування компанії, із вказаною метою зручно використовувати коефіцієнти фінансової стабільності (табл. 2).

Як бачимо з таблиці 2, коефіцієнт автономії демонструє зростаючу динаміку і знаходиться вище мінімального рівня нормативного показника, що позитивно характеризує фінансову незалежність підприємства ПАТ «Мотор Січ». Підтвердженням позитивної динаміки структури пасиву балансу є тенденції зміни коефіцієнтів фінансової стабільності, фінансової стійкості, який наближається до нормативних значень та концентрації позикового капіталу. Це свідчить про стійкий фінансовий стан компанії та високі перспективи її подальшого росту.

Характеризуючи в цілому позитивно фінансовий стан ПАТ «Мотор Січ», бачимо, що впродовж досліджуваного періоду значення показників змінювались, що виражало зміну ефективності процесів в діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством необхідно сформувати прогноз очікуваної зміни показників фінансової стабільності, що дозволить приймати виважені управлінські рішення та впливати на розвиток поточних тенденцій. Спрогнозуємо окремі коефіцієнти фінансової стабільності компанії за допомогою побудови експоненціальних трендів, а результати оформимо в таблиці 3.

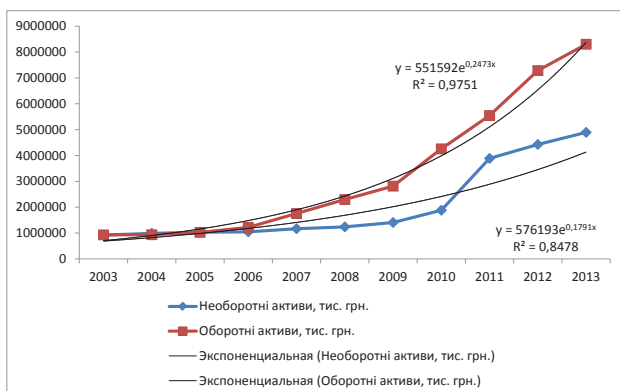

Рис. 2. Експоненціальні тенденції оборотних та необоротних активів

У процесі прогнозування показників фінансової стійкості увагу зосереджено на особливостях тенденцій їх зміни. Так, наприклад, при аналізі динаміки оборотних та необоротних активів спостерігається їхнє зростання із вираженою експоненціальною залежністю (рис. 2).

Одержаний прогноз характеризується високими значеннями коефіцієнтів апроксимації експоненціальних рівнянь трендів показників оборотних та необоротних активів, відповідно, 97,53% та 84,78%, що є важливою передумовою формування прогнозів високої точності.

Сформовані показники оборотних та необоротних активів відображають позитивну зростаючу тенденцію, при цьому зростання оборотних активів очікується швидшими темпами у порівнянні із необоротними активами, що є важливою передумовою підвищення фінансової стійкості компанії, проте варто контролювати рівень співвідношення даних показників, адже надмірне зростання коефіцієнта співвідношення оборотних та необоротних активів відобразить негативну динаміку інвестиційну діяльність підприємства та до поступового старіння основних фондів, що негативно вплине на його довгострокові перспективи. Сформований прогноз фінансової стійкості підприємства є важливим джерелом управлінської інформації, на основі якої можливо прийняти управлінські рішення для забезпечення стабілізації співвідношення активів на визначеному менеджментом компанії рівні. З огляду на динаміку коефіцієнта фінансової автономії, управління компанією ПАТ «Мотор Січ» необхідно здійснювати із спрямованістю на підтримку наявних позитивних значень даного показника, який виражає достатність власного капіталу в структурі пасиву підприємства, при цьому необхідно пам'ятати, що надмірне його підвищення також може свідчити про неефективне використання можливостей зовнішнього залучення капіталу. Показниками, що відображають роль зобов'язань в структурі балансу, є коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт концентрації позикового капіталу, прогнозні показники яких на підприємстві ПАТ «Мотор Січ» відображають тенденцію до зниження їх значимості в структурі балансу. З огляду на вказану ситуацію, ПАТ «Мотор Січ» має передумови для збереження фінансової стійкості, при цьому існують резерви для можливого виваженого залучення позикових коштів.

Окрім показників, які характеризують структуру капіталу, важливе значення для оцінки процесів, що відбуваються на підприємстві, відіграють показники фінансового результату, такі як чистий дохід від ре-

Таблиця 3

Прогнозні значення коефіцієнтів фінансової стабільності ПАТ «Мотор Січ» та їх окремих складових на 2014–2017 рр.

Показник \ Рік	2014	2015	2016	2017
Необоротні активи, тис. грн.	4 942 435	5 911 831	7 071 362	8 458 320
Оборотні активи, тис. грн.	10 721 128	13 728 581	17 579 675	22 511 064
Власний капітал, тис. грн.	10 728 964	13 491 872	16 966 279	21 335 410
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	648 040	845 611	1 103 415	1 439 816
Поточні зобов'язання, тис. грн.	3 748 231	4 492 122	5 383 649	6 452 112
Баланс, тис. грн.	15 406 702	19 161 297	23 830 882	29 638 440
Коефіцієнт фінансової автономії	0,70	0,70	0,71	0,72
Коефіцієнт фінансової стабільності	2,44	2,53	2,62	2,70
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,74	0,75	0,76	0,77
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,29	0,28	0,27	0,27

Сформовано автором на основі [11]

лізації продукції та чистий прибуток, значення яких виражають ефективність діяльності всього підприємства. Прогноз рівня прибутковості дозволяє оцінити перспективи зростання підприємства, сформулювати плани розподілу фінансових ресурсів чи скорочення збитків, визначити оптимальні передумови зростання прибутків компанії, у зв'язку з чим особливо важливими є такі показники, як, наприклад, коефіцієнт чистої рентабельності діяльності підприємства, коефіцієнт чистої рентабельності підприємства, коефіцієнт рентабельності власного капіталу. З метою прогнозування фінансових результатів діяльності ПАТ «Мотор Січ» сформуємо лінійні тренди показників, необхідних для розрахунків (табл. 4).

Аналізуючи фінансові результати діяльності ПАТ «Мотор Січ», ми бачимо, що в останні роки знижуються чистий дохід і чистий прибуток. Розглянута негативна тенденція, у поєднанні із позитивною динамікою попередніх років, знайшла відображення в стабілізації прогнозних значень показників фінансових результатів, у зв'язку з чим існує ризик формування стійких негативних тенденцій фінансових результатів компанії. У відповідності зі сформованими прогнозами, вважаємо що компанії ПАТ «Мотор Січ» необхідно працювати в напрямі підвищення ефективності власної діяльності та вживати заходів попередження несприятливих процесів, проте фінансові результати компанії сьогодні є високими і дозволяють компанії розраховувати на сприятливе вирішення незначних ускладнень.

Досліджуючи стійкість та рентабельність, ми прогнозували значення їхніх показників на основі побудови експоненціальних та лінійних рівнянь трендів.

Проте такий прогноз має низку недоліків, адже побудова лінійних трендів передбачає зміну прогнозного показника на однакову величину в кожному наступному періоді, при цьому, з огляду на економічну специфіку, не враховуються постійно триваючі інфляційні процеси, через що єдина величина зростання прогнозу з кожним наступним періодом все більш знецінюється. Експоненціальний тренд має постійно зростаючий кут нахилу, що дозволяє враховувати інфляційні процеси в економіці, проте необхідно зазначити, що уже через декілька періодів, експоненціальні особливості тренду надмірно завищують прогнозні значення, у зв'язку з чим значно знижується ефективність сформованих прогнозів. Враховуючи те, що недоліки даних підходів є, по суті, протилежними, використаємо їхню поєднання для підвищення точності сформованих показників. Шляхом перетворень та поєднання рівнянь експоненціального та лінійного тренду, ми одержали наступну формулу:

$$y_x = \frac{i}{x} ce^x + ax + b, \quad (1)$$

де y – прогнозне значення; x – порядковий номер досліджуваного періоду; i – порядковий номер періоду із останніми фактичними даними; e^x – експоненціальна залежність; a – тангенс нахилу лінійного тренду; b – перетин тренду із віссю y ; c – параметр експоненціального тренду

Необхідно зазначити, що дріб i/x додано в формулі (1) з метою адаптації динаміки кутів нахилу експоненціального та лінійного трендів, і він відображає співвідношення порядкового номера дослі-

Таблиця 4

Динаміка і прогноз фінансових результатів діяльності ПАТ «Мотор Січ»

Показник \ Рік	Чистий дохід від реалізації продукції	Чистий прибуток	Середньорічний обсяг власного капіталу	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства	Коефіцієнт чистої рентабельності підприємства
Норматив	-	-	-	> 0; Зростання	> 0; Зростання	> 0; Зростання
2003	1 155 390	117 619			0,10	
2004	1 083 119	53 217	1 281 230	0,04	0,05	0,03
2005	1 090 406	53 757	1 331 373	0,04	0,05	0,03
2006	1 279 507	39 113	1 377 135	0,03	0,03	0,02
2007	1 749 747	216 263	1 600 999	0,14	0,12	0,08
2008	2 056 424	2 554	1 805 646	0,00	0,00	0,00
2009	3 745 680	754 646	2 187 061	0,35	0,20	0,19
2010	5 001 803	1 248 028	3 179 373	0,39	0,25	0,24
2011	5 792 524	1 344 161	5 238 007	0,26	0,23	0,17
2012	7 845 558	1 822 865	7 653 914	0,24	0,23	0,17
2013	8 583 924	1 319 191	9 463 911	0,14	0,15	0,11
2014*	8366151	1719976	8255958	0,21	0,21	0,13
2015*	9163781	1901012	9118521	0,21	0,21	0,15
2016*	9961411	2082047	9981083	0,21	0,21	0,15
2017*	10759042	2263082	10843646	0,21	0,21	0,15

*Прогнозна інформація, розрахована з допомогою побудови лінійних трендів

Сформовано автором на основі [4–11]

Таблиця 5

Коефіцієнти ліквідності та платоспроможності ПАТ «Мотор Січ», 2003–2013рр.

	Норматив	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Коефіцієнт покриття	>2	1,69	1,62	1,59	1,50	1,72	1,43	1,94	2,04	2,27	2,80	3,26
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	0,57	0,46	0,50	0,48	0,60	0,49	0,85	0,97	0,89	1,01	1,10
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2-0,25	0,10	0,11	0,11	0,12	0,18	0,10	0,20	0,25	0,18	0,35	0,54

Сформовано автором на основі [5]

джуваного періоду із номером періоду із останніми фактичними даними, що дозволить уникнути частини недоліків застосування експоненціального та лінійного тренду. Побудуємо таким чином прогнози показників ліквідності та платоспроможності ПАТ «Мотор Січ», адже аналіз ліквідності та платоспроможності дозволяє оцінити ризики діяльності підприємства, пов'язані із здатністю оперативно погашати взяті на себе зобов'язання. У зв'язку з цим розглянемо окремі показники ліквідності та платоспроможності компанії ПАТ «Мотор Січ» (табл. 5).

Як бачимо з таблиці 5, коефіцієнт покриття для компанії ПАТ «Мотор Січ» тривалий період часу знаходився нижче нормативного значення і вказував на недостатній рівень ліквідності підприємства, що було небезпечним сигналом, в розрізі подальшої діяльності підприємства та здатності погашати взяті на себе зобов'язання. Проте, починаючи з 2010 р., ситуація відчутно змінилась, і уже станом на 2013 р. значення показника покриття значно перевищувало нормативний рівень (табл. 6).

Таблица 6

Прогноз коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності ПАТ «Мотор Січ»

	2014	2015	2016	2017
Коефіцієнт покриття	2,78	2,90	3,03	3,17
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,10	1,16	1,23	1,31
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,39	0,43	0,47	0,52

Показник швидкої ліквідності ПАТ «Мотор Січ» тільки в останні досліджувані періоди відповідає нормативній умові, а впродовж попередніх періодів його значення були суттєво нижчими, що свідчило про низький рівень платоспроможності і обмежені можливості оперативно погашати поточні зобов'язання. Необхідно зазначити, що сформований прогноз показника швидкої ліквідності відображає позитивну зростаючу динаміку останніх досліджуваних періодів і знаходиться вище нормативного рівня. Стимулювання зростання ліквідності є передумовою забезпечення платоспроможності підприємства. Важливим показником ліквідності підприємства є кое-

фіцієнт швидкої ліквідності, динаміка показників якого для ПАТ «Мотор Січ» та їх прогнозних значень, є схожою до інших розглянутих показників ліквідності та платоспроможності і характеризується позитивною тенденцією.

Важливо розглянути показники ділової активності, які характеризують ефективність використання коштів підприємства. Прогнозування показників ділової активності компанії ПАТ «Мотор Січ» проведемо за допомогою методу Хольта, в основі якого лежить згладжування часових рядів даних [1]. Для цього сформуємо прогноз коефіцієнта оборотності активів, оборотності оборотних активів та фондовіддачі (табл. 7).

Фондовіддача відображає відношення чистої вартості виготовленої продукції у відношенні до середньорічної вартості виробничих фондів, що дозволяє оцінювати ефективність використання наявних виробничих фондів. Впродовж досліджуваного періоду показники фондовіддачі ПАТ «Мотор Січ» характеризувались певною циклічністю, оскільки до 2010 р. даний показник відносно стійко зростав, а уже в період 2011–2013 рр. знизився приблизно на 31%. Сформовані прогнозні значення рівня фондовіддачі відображають негативні тенденції господарських процесів і сигналізують про зниження віддачі основних виробничих фондів. Така ситуація повинна стати сигналом для управлінського апарату ПАТ «Мотор Січ» щодо проведення необхідних перетворень виробничих процесів та стимулювання позитивних змін у діяльності підприємства.

Окрім фондовіддачі, варто звернути увагу і на показники оборотності активів в цілому та обігових коштів зокрема. Розглянувши динаміку відповідних показників, ми бачимо, що протягом аналізованого періоду до 2009 р. значення показників переважно зростали, а починаючи з 2010 р. розпочалось зниження, що свідчить про сповільнення оборотності активів в цілому та обігових коштів зокрема, яке є негативним фактором і вказує на наявність невикористаних можливостей для зростання. Згідно зі сформованим у табл. 7 прогнозом цих показників, варто очікувати стабілізації рівня оборотності активів та продовження зниження оборотності оборотних активів. Побудований прогноз показників фінансо-

Таблица 7

Показники ділової активності ПАТ «Мотор Січ»

Показник/Рік	Чистий дохід від реалізації продукції	Активи	Первинна вартість основних засобів	Оборотні активи	Фондовіддача	Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт оборотності оборотних активів
2003	1155390	1847586	1361840	928954			
2004	1083119	1924163	1474465	935125	0,76	0,57	1,16
2005	1090406	2057350	1606697	1027361	0,71	0,55	1,11
2006	1279507	2269035	1693256	1221752	0,78	0,59	1,14
2007	1749747	2924979	1822969	1757404	1,00	0,67	1,17
2008	2056424	3537314	1957957	2298431	1,09	0,64	1,01
2009	3745680	4223091	2118701	2815393	1,84	0,97	1,46
2010	5001803	6141903	2524853	4260190	2,15	0,97	1,41
2011	5792524	9457825	4465804	5544881	1,66	0,74	1,18
2012	7845558	11712209	5301307	7284313	1,61	0,74	1,22
2013	8583924	13196110	6220486	8301989	1,49	0,69	1,10
2014*	9571887	14680011	7029823	9319665	1,46	0,67	1,04
2015*	10559850	16163912	7984293	10337341	1,41	0,68	1,07
2016*	11547813	17647813	8938763	11355017	1,36	0,68	1,06
2017*	12535777	19131714	9893233	12372693	1,33	0,68	1,06

*Прогнозна інформація, розрахована за допомогою методу Хольта

Сформовано автором на основі [11]

вого стану ПАТ «Мотор Січ» свідчить, про позитивну динаміку його фінансового стану, проте значення та динаміки окремих показників потребують від управління компанії прийняття якісних рішень з метою підвищення ефективності використання наявного фінансового потенціалу.

У процесі прогнозування показників фінансового стану ПАТ «Мотор Січ» ми використовували декілька прогнозних моделей, які компанії можуть застосувати самостійно. Також вказали на можливість комбінування різних прогнозних моделей та формування нових методів прогнозування, що, на нашу думку, можливе лише при спеціалізації окремих суб'єктів економіки на проблемах фінансового прогнозування. Спеціалізовані суб'єкти фінансового прогнозування, діяльність яких зосереджена на інформаційному забезпеченні економіки України, в тому числі реального сектору, якісною прогнозою інформацією, повинні формуватись як на основі державної, так і приватної власності у відповідності із пріоритетними завданнями, які ставляться перед ними. В Україні суб'єкти фінансового прогнозування є не надто розвиненими і представлені переважно державними інституціями, які займаються підтримкою діяльності органів державної влади, проте необхідно зазначити, що сьогодні роль відповідних інститутів, навіть на макроекономічному рівні, є не надто значною, що часто відображається у прийнятті недалекоглядних рішень. При цьому на мікроекономічному рівні ситуація значно складніша, оскільки суб'єкти фінансового прогнозування в значно меншій мірі співпрацюють із підприємствами. Як наслідок, підприємства застосовують механізми фінансового прогнозування лише в межах власних можливостей, що супроводжується низькою якістю відповідних прогнозів і слабким рівнем адаптації підприємств до змін економічних тенденцій. Серед інших необхідно виділити перешкоди на шляху застосування фінансового прогнозування в Україні, вплив яких є найбільш значним (рис. 3).

У результаті неефективного фінансового прогнозування та, як наслідок, неякісного управління відбувається поступове «моральне зношення» реального сектору економіки України, що призводить до обмеження його фінансових можливостей та перспектив розвитку, продукування негативних загальноекономічних тенденцій та втрати значимості в світовому масштабі. У зв'язку з цим існує об'єктивна необхідність стиму-

лювання розвитку приватних та державних суб'єктів фінансового прогнозування, одним із основних завдань яких повинне стати надання інформаційних послуг підприємствам, державі з метою підвищення можливостей адаптації національної економіки до змін зовнішнього середовища. До суб'єктів, які активно використовують механізми фінансового прогнозування, можна віднести інвестиційні та пенсійні фонди, страхові компанії, органи державної влади, окремі структурні підрозділи підприємств, інститути фінансового прогнозування тощо, одним із основних завдань яких є надання послуг фінансового прогнозування.

Страхові компанії, інвестиційні та пенсійні фонди займаються фінансовим прогнозуванням у зв'язку із необхідністю якісної реалізації взятих на себе обов'язків, зокрема, обмеження можливих ризиків та оптимальна оцінка фінансових небезпек. У процесі своєї діяльності відповідні компанії забезпечують окрему частину економічних суб'єктів якісною прогнозою інформацією, наприклад, інвесторів чи вкладників, що надзвичайно корисно для економіки України. При цьому особливу увагу вважаємо за необхідне зосередити на інститутах фінансового прогнозування, які є спеціалізованими суб'єктами, ключовим видом діяльності яких є надання послуг фінансового прогнозування. Інститути фінансового прогнозування у порівнянні із іншими суб'єктами фінансового прогнозування володіють значними перевагами у сфері застосування механізмів фінансового прогнозування:

1. Інститути фінансового прогнозування володіють можливістю залучати висококваліфікованих у сфері фінансового прогнозування працівників та експертів.

2. Завдяки спеціалізації на наданні послуг у сфері фінансового прогнозування інститут фінансового прогнозування володіє можливістю підвищити якість фінансових прогнозів.

3. Існує можливість застосування спеціалізованих технічних та програмних засобів, а також застосування високоефективних методів фінансового прогнозування.

4. У зв'язку з спеціалізацією діяльності інституту фінансового прогнозування відбувається дослідження світового досвіду в сфері фінансового прогнозування, а також формування та використання власного досвіду розробки фінансових прогнозів, що є передумовою підвищення якості прогнозів.

5. Інститут фінансового прогнозування зацікавлений в розробці якісних прогнозів, оскільки саме ефективні фінансові прогнози є передумовою формування позитивного іміджу відповідного інституту, що в даній сфері діяльності є пріоритетною умовою досягнення господарського успіху.

6. На державному рівні інститут фінансового прогнозування дозволяє узгодити і врахувати тенденції різних сфер економіки, з допомогою чого можливо досягти високого рівня точності фінансових прогнозів, та, підвищити інформаційне забезпечення макроекономічного управління.

Рис. 3. Перешкоди на шляху застосування фінансового прогнозування в Україні

Інститут фінансового прогнозування є специфічним господарським суб'єктом, у зв'язку з чим формуються особливості його взаємодії із зовнішнім середовищем, зокрема:

1. Інститут фінансового прогнозування адаптується до вимог зацікавленої сторони з метою підвищення функціонування її фінансово-економічних систем. Відповідна характеристика пов'язана з тим, що недоліки системи фінансового прогнозування у клієнта можуть спостерігатись на будь-якому етапі прогнозування, а одним із основних завдань інституту фінансового прогнозування є визначення цих неточностей та їхнє усунення власними можливостями.

2. При формуванні фінансових прогнозів, інститут фінансового прогнозування досліджує як внутрішні особливості діяльності замовника, так і зовнішнє до нього середовище.

3. Інститут не тільки надає фінансові прогнози розвитку певних економічних тенденцій, але й при потребі удосконалює систему фінансового прогнозування замовника та усуває наявні у ній недоліки з метою удосконалення управлінської діяльності відповідного клієнта.

4. Враховуючи особливості ризиків, які постають в процесі формування фінансових прогнозів, інститут фінансового прогнозування надає оцінку очікуваного рівня точності сформованого прогнозу, на основі якої відбувається підсумкове оцінювання вартості послуг фінансового прогнозування.

5. Враховуючи прогностичну спрямованість діяльності інституту фінансового прогнозування, повна оплата його послуг не може відбуватись безпосередньо після формування фінансового прогнозу, оскільки неможливо оцінити його якість. Проте необхідно розуміти, що і оплата після настання прогнозних подій неможлива, оскільки інститут повинен одержувати кошти, за допомогою яких він би міг забезпечувати власну діяльність, через це доцільно розподілити вартість послуг на частини: оплату певної частини після формування прогнозу та оплату частини після настання обумовлених результатів. Відповідна схема оплати повинна бути додатковим стимулом для інституту фінансового прогнозування, для формування ефективних фінансових прогнозів.

6. У зв'язку із активним дослідженням фінансової діяльності клієнтів основна частина інформації щодо процесу формування фінансових прогнозів та безпосередньо прогнози супроводжується суворим дотриманням правил конфіденційності, з відкриттям для зовнішнього середовища, наприклад, інвесторів, лише допустимої частини інформації.

Спрощено механізм взаємодії інститутів фінансового прогнозування із економічними суб'єктами зображено на рис. 4.

Розвиток інститутів фінансового прогнозування повинен

сприяти підвищенню адаптованості суб'єктів господарювання та економіки в цілому до зовнішніх економічних процесів і явищ, а також зростанню ефективності використання наявного потенціалу. Необхідно зазначити, що, окрім інститутів фінансового прогнозування перспективним суб'єктом забезпечення економіки України, прогнозною інформацією можуть бути консалтингові компанії, однією із основних послуг яких повинне стати фінансове прогнозування. Консалтингові компанії уже сьогодні є важливою складовою інформаційного забезпечення економічних суб'єктів, важливим кроком для посилення їхньої значимості повинне стати надання послуг фінансового прогнозування, що завдяки уже розробленим методикам роботи з клієнтами, дозволить швидкими темпами покращити інформаційне забезпечення економічних суб'єктів прогнозною інформацією.

Висновки з даного дослідження. Розглянувши окремі механізми фінансового прогнозування, бачимо, що з їхньою допомогою існує можливість покращити інформаційне забезпечення управління реальним сектором економіки України, проте ефективність його застосування залежить від безлічі обставин, що значно ускладнює процес формування якісних прогнозів. У зв'язку з цим особливо актуальними є залучення інститутів фінансового прогнозування, здатних послідовно та ґрунтовно підходити до процесів прогнозування. З огляду на розглянуті переваги інститутів фінансового прогнозування, варто зазначити, що їх розвиток дозволить акумулювати необхідні досвід та знання щодо ефективних шляхів формування якісних прогнозів, а також залучити необхідні матеріально-технічні ресурси для максимально ефективного застосування наявних підходів до прогнозування. Стимулювання діяльності таких інститутів є особливо важливим в реальному секторі економіки, оскільки він є фундаментальною основою всієї економіки, який відчуває постійну нестачу фінансо-

Рис. 4. Алгоритм взаємодії інститутів фінансового прогнозування при взаємодії із економічними суб'єктами

вих ресурсів, а управління ними характеризується низькою якістю. Інститути фінансового прогнозування покликані максимально адаптувати діяльність реального сектору економіки України до мінливих економічних процесів та підвищити рівень їхньої фінансової стійкості та конкурентоспроможності. При цьому необхідно стимулювати розвиток і інших суб'єктів фінансового прогнозування, таких як інвестиційні та пенсійні фонди, страхові та консалтингові компанії, структурні підрозділи підприємств та інші спеціалізовані на фінансовому прогнозуванні системи, що дозволить максимально забезпечити доступ суб'єктів господарювання до джерел якісної прогнозованої інформації.

З огляду на необхідність розвитку інформаційного забезпечення реального сектору національної економічної системи вважаємо, що розвиток інститутів фінансового прогнозування є якісно новим рівнем застосування механізмів прогнозування та необхідною передумовою ефективної адаптації економіки України до перспективних тенденцій та їх змін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Писар Н.Б. Застосування методів прогнозування при формуванні стратегії розвитку підприємства / Н.Б. Писар // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2012. – Вип. 8(2). – С. 175–183.
2. Гострик О.М. Прогнозування фінансової стійкості підприємства з використанням трендового кореляційно-регресійного аналізу / О.М. Гострик, Л.О. Бойко та ін. // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – 01/2010. – № 38. – С. 238–242.
3. Головач А.В., Захожий В.В., Головач Н.А. Статистичне забезпечення управління економікою. Прикладна статистика : [навч. посіб.] / [А.В. Головач, В.В. Захожий, Н.А. Головач]. – К. : КНЕУ, 2005. – 333 с.
4. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств : [навч. посіб.] / Н.Б. Ярошевич. – К. : Знання, 2011. – 341 с.
5. Усач Б.Ф. Аудит : [навч. посіб.] / Б.Ф. Усач. – К. : Знання, 2004. – 231 с.
6. Кулявець В.О. Прогнозування соціально-економічних процесів : [навч. посіб.] / В.О. Кулявець. – К. : Кондор, 2009. – 194 с.
7. Петренко І.О. Методи аналізу фінансової стійкості та ліквідності / І.О. Петренко // Держава та регіони. – 2006. – № 3. – С. 411–413.
8. Слободян Н.Г. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах: методологія і практика / Н.Г. Слободян // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». – 2014. – Том 18. – № 2. – С. 239–245.
9. Гапак С.А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1. – С. 191–196 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuc2014_1_39.pdf.
10. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності : [навч. посіб.] / [Т.М. Тігова, Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк]. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 268 с.
11. Офіційний сайт ПАТ «Мотор Січ» Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.motorsich.ua>.

УДК 336.02

Кульчицька Н.Є.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету*

Дерманська Л.В.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

У статті розглянуто основні засади податкової політики держави. Проаналізовано основні етапи податкової реформи в Україні, досліджено позитивні і негативні її сторони. Запропоновано принципи реформування податкової системи та напрями підвищення ефективності податкової політики в сучасних кризових умовах.

Ключові слова: податкова політика, податкова реформа, податкова система, податок, ефективність.

Кульчицкая Н.Е., Дерманская Л.В. ЭФФЕКТИВНОСТЬ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА В СОВРЕМЕННЫХ КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ

В статье рассмотрены основные принципы налоговой политики государства. Проанализированы основные этапы налоговой реформы в Украине, исследованы положительные и отрицательные ее стороны. Предложены принципы реформирования налоговой системы и направления повышения эффективности налоговой политики в современных кризисных условиях.

Ключевые слова: налоговая политика, налоговая реформа, налоговая система, налог, эффективность.

Kulchytska N.Y., Dermanska L.V. EFFICIENCY OF TAX POLITICS OF THE STATE IN MORDEN CRISIS TERMS

Basic principles of tax politics of the state are considered in the article. The basic stages of tax reform are analysed in Ukraine, her positive and negative parties are investigational. Principles of reformation of the tax system and directions of increase of efficiency of tax politics are offered in modern crisis terms.

Keywords: tax politics, tax reform, tax system, tax, efficiency.

Постановка проблеми. В умовах сучасних економічних відносин ринкового спрямування та інтеграційних перетворень особливого значення набуває

дослідження впливу податкової політики як однієї із головних засад державної економічної політики в цілому на економічні процеси в державі. У свою